

STALK, BENLİĞİN İZİNİ SÜRMEK

Zuhal AKMEŞE*

Kemal DENİZ**

ÖZET

Stalk, son dönemlerde sosyal medya ağlarında iz sürme şeklinde kavramsal bir anlam kazanmıştır. İzi süren özne olan “Stalker” belki de en etkili ve sarsıcı şekilde bir Tarkovski filmiyle izleyicilerin hayatına girmişti. Stalker girilmesi yasak olan bölgeye giden izi süren bir rehberdir; bilinmeyene, merak edilene ve görülmek istenene ulaştıran bir vasıta. Bu bilinmeyen bölgenin (zone), günümüzde çevirim içi sosyal ağlar bir benzerini oluşturmuş ve gerçek dünyada, gerçek iletişimin izinden uzaklaşan birey sanal bir gerçeklik inşası arayışıyla hem kendi izinin sürüleceği bir benlik yaratma ihtiyacı edinmiş hem de bu bölgede başkalarının izini sürer hale gelmiştir. İzi sürülen özne bulunduğu bu bölgede, kendinin bilinmeyenler (stalkerlar) tarafından da izlendiğinin bilincinde olarak benliğini sürekli yeniden çerçeveler. Bu teşhir, gözetlendiğinin bilincine sahip olduğu sürece devam eder ve kişi benliğini, izini sürenlerin eline teslim eder. İzi sürülen özne olan *ben* bulunduğu bölgede temsil edilen/çerçeveselenen imgesiyle, aslında artık stalker’a kendini sunmuş olan nesneye dönüşmüştür. Bu bağlamda çalışmamız, sosyal medyada kişinin kendini seyirlik bir imge/nesne olarak nasıl çerçevelediğini tartışmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Stalk, Çerçeveleme, Ben

STALK, TRACING THE SELF

ABSTRACT

Stalk has recently gained a conceptual meaning as tracing on social media networks. The "Stalker" as the subject who traces, has entered the audiences' life perhaps the most influential and shocking way with Tarkovsky's film. Stalker is a guide to trail to the forbidden area; a vehicle carries to not known, wondered, and delivers what is desired to be seen. This unknown zone constitutes a similarity to on-line social networks. In the real world, the individual who has moved away from the real communication, is in need of creating a new self to trace, and has become following others at the same time in this zone. Stalked subject constantly re-frames the self in the region in which s/he knows that s/he is also followed by stalkers. As long as the person has the consciousness of being watched, this exposition continues and s/he delivers her/his self to the fingertips of those who traces it. With the image of being represented/framed in the area where s/he is the subject of the stalking, it has actually turned into an object that has now presented her/his self to the stalker. Our aim, in this context, is to discuss how people in the social media framed themselves as a visual image/object.

Keywords: Stalk, Framing, Self

* Arş.Gör. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü. zuhalakmese@gmail.com

** Arş.Gör. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü. kedeniz@gmail.com

GİRİŞ

Günümüzde teknoloji ve iletişim alanında ortaya çıkan yenilikler birçok kavramın yeniden gündeme gelmesinde ve şekil değiştirmesinde etkili olmuştur. İletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte sosyal hayatın vazgeçilmezlerinden biri olarak karşımıza çıkan internet ve internet aracılığıyla erişilen sosyal ağların kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte yeni medya ortamları, bireyin yoğun bir şekilde varlık gösterdiği bir alana dönüşmüştür. Bilgisayarlar, akıllı cep telefonları, tablet ve benzeri teknolojik cihazlar yaşam pratiklerini köklü bir şekilde dönüştüren araçlar haline gelmiş durumdadır.

Çalışmanın ana temasını oluşturan “Stalk”, son dönemlerde sosyal medya ağlarında iz sürme şeklinde kavramsal bir anlam kazanmıştır. Stalker kendine ait olmayana giden izi süren bir öznedir; bilinmeyene, merak edilene ve görülmek istenene ulaşan bir avcı. Bu bilinmeyen bölgenin veya özel alanın, günümüzde çevirim içi sosyal ağlar bir benzerini oluşturmuş ve gerçek dünyada, gerçek iletişimin izinden uzaklaşan birey sanal bir gerçeklik inşası arayışıyla hem kendi izinin sürüleceği bir benlik yaratma ihtiyacı edinmiş/hissetmiş, hem de bu bölgede başkalarının izini sürer hale gelmiştir. İzi sürülen özne bulunduğu bu bölgede, kendinin bilinmeyenler (stalkerlar) tarafından da izlendiğinin bilincinde olarak benliğini sürekli yeniden çerçeveler. Bu teşhir, gözetlendiğinin bilincine sahip olduğu sürece devam eder ve kişi benliğini, izini sürenlerin eline teslim eder. İzi sürülen özne olan *ben* bulunduğu bölgede temsil edilen/çerçevelenen imgesiyle, aslında artık stalker’a kendini sunmuş olan nesneye dönüşmüştür. Bu bağlamda çalışmamız, sosyal medyada kişinin kendini seyirlik bir imge/nesne olarak nasıl çerçevelediğini tartışmayı amaçlamaktadır.

STALK, STALKER VE STALKLAMAK

Stalk kelimesi İngilizceden dilimize geçmiş bir kelimedir. Türkçe karşılığı genel hatlarıyla sözlüklerde “sessizce yaklaşmak, gizlice sokulmak, kol gezmek, sinsice izlemek, ağır adımlarla yürümek, azametle yürümek, sarmak (f.); sap, yaprak sapı, tüy sapı, kadeh ayağı (i.) (Dictionarist, n.d.)” gibi sözcüklerle ifade edilmektedir. Oxford Dictionaries’de *stalk* eylemi; “birine istenmeyen veya saplantılı bir ilgi ile tacizde bulunmak veya sıkıntı vermek” *siberstalklama* (cyberstalking) ise; “Bir kişiyi taciz etmek ya da korkutmak için, örneğin tehdit edici e-postalar göndererek onunla elektronik iletişim yöntemlerinin tekrar tekrar kullanılması (Oxford, n.d.)” olarak tanımlanmaktadır. Siberstalker (cyberstalker) kısaca, başka bir kişi veya kişilerin çevrimiçi etkinliklerini izleyen kişidir (Hitchcock, 2006: 157). Stalklama ve bunun yarattığı mağduriyetlere karşı kamuoyunu bilgilendirme ve çözüm üretme amacıyla bir grup psikolog tarafından kurulmuş olan *Stalking Risk Profile*’a göre Stalklama (stalking); “çoğu kişide endişe veya korkuya yol açacak şekilde tekrarlanan, istenmeyen iletişim ve temaslar yaratmaktır”. Siberstalklama (cyberstalking) ise; “takipçinin kurbanı taciz etmek için interneti ve teknolojiyi kullandığı belirli bir takip çeşidi” anlamına gelir. Bu, bir sosyal paylaşım sitesinde istenmeyen mesajları yayınlamaktan, mağdur hakkında yanlış veya iftira niteliğindeki bilgileri içeren web sitelerini kurmaya, mağdurun banka hesapları gibi kişisel bilgilerine erişmeye çalışmaya kadar herhangi bir eylemi içerebilmektedir. Siberstalklama çok büyük sıkıntı ve zarara neden olma potansiyeline sahip bilgisayar suçlarından biri olarak kabul edilir. Siberstalklama ve fiziksel takip arasındaki ilişki hakkında kapsamlı veriler olmasa da, teknoloji yaygınlaştıkça, stalkerlar için daha yaygın bir taciz yöntemi haline geldiği (StalkInc, 2011); siberstalklamanın da bazen fiziksel olarak izleme eylemine yol açtığı öne sürülmektedir (Hitchcock, 2006: 157).

Yapılan davranışsal ve kriminal araştırmaların çoğunda siberstalk bir suç ya da davranış bozukluğu olarak ifade edilen fiziksel stalk eyleminin siber ortamda gerçekleştirilen biçimi için kullanılmaktadır. Stalklama eyleminin internet ortamında yapılan biçimine, gerçek yaşamda olanından esinlenilerek ve bundan farklılığını da vurgulamak amacıyla ilk zamanlarda verilen isim siberstalklama (cyberstalking) iken, günümüzde *stalk* sanal ortamda bir kişinin profilini yakından takip etme veya ona dair detaylı bilgi edinmek için iz sürmenin kabul edilebilir ve normal karşılanan durumuna dair bir tanım olarak kullanılmaktadır.

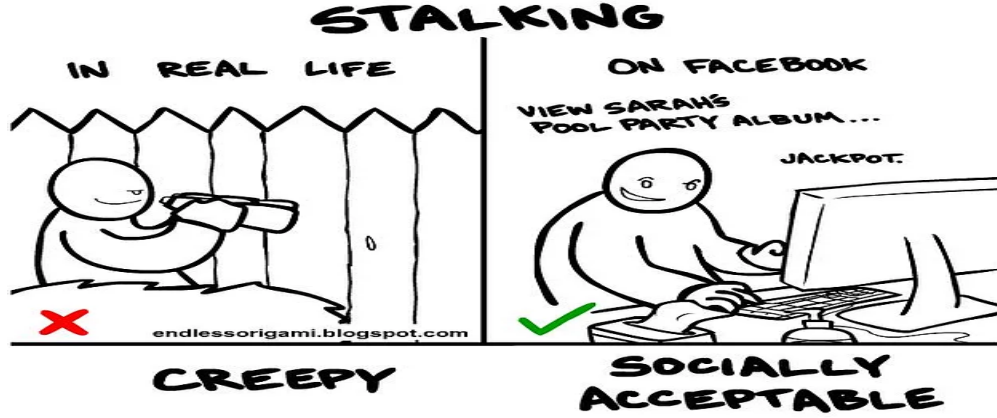
Stalklama kelimesi, dilimizde de özellikle sosyal medyayı yoğun kullanan kullanıcılar tarafından aşına olunmuş bir terim haline gelmiş ve bu kelime günlük dilde kullanıldığında ilk akla gelen, sanal ortam dışında yapılan rahatsız edici takip ya da dikizlemeden ziyade sosyal medya müdavimlerinin meraklarını doyuma ulaştırdıkları bir eyleme verilmiş yeni ve popüler bir ad halini almıştır. Bu bağlamda, *stalk* internet ve özellikle sosyal medyada kullanımı ile ilişkili olarak, *siberstalk* tanımlarında ifade edilen türden bir davranış bozukluğu veya mağduriyet yaratan bir suç eylemini ifade etmekten ziyade, ortak bir ağda bulunanların bir Şekilde merak ve bilgi edinme ihtiyaçlarını doyumak adına gerçekleştirdikleri bir eylem olarak değerlendirilebilir.

Stalk'ı iz sürme, takip etme, dikizleme olarak değerlendirdiğimizde bu eylemi gerçekleştiren kişiye stalker, dikizleme eylemini de stalklamak olarak ifade etmek mümkündür. Kelime iz sürme anlamı bağlamında ele alındığında, stalkerın amacının bir Şey aramak olduğu, ya da Őhpe ettiği bir Őeyin doğru ya da yanlışlığını anlama çabası olduğunu göstermektedir. Kelime aslında eylemin keyfi yapılmadığını, içerisinde merak unsuru barındırdığını göstermektedir. Bu merak duygusunun boyutu stalkerı sapıklığa ve eylemini sapkınlık boyutuna kadar götürebilmektedir. Nitekim Hal Niedzviecki, *Dikizleme Günlüğü* adlı kitabında kullandığı stalker kelimesini “sinsice iz süren, avına gizlice yaklaşan” Şeklinde ifade ederken aslında bu kelimenin sapkınlığa gönderme yapmakta olduğuna, bir kişiye dair her detayı sezdirmeden, saplantılı biçimde izlemek manasını barındığına değinmektedir (2010: 17). Stalklamak sosyal medyanın yaygınlaşması ve kişisel profillerin sosyal ağlarda yer almasıyla birlikte sanal ortamda sıkça yapılan ve rutinleşen bir eyleme dönüşmüştür. Stalk bu anlamda sosyal medya ağlarında iz sürme Şeklinde de bir anlam kazanmıştır.

Stalklamak eylemi hem gerçek hayatta hem de sosyal ağların yaygınlaşmasıyla birlikte sosyal medyada sık karşılaşılan hatta sosyal medyada sıradanlaşan bir hal almıştır. Gerçek hayattaki stalk eylemi ile sosyal medyadaki stalk eylemi bu anlamda farklılık göstermektedir. Eylem teoride benzer olmakla birlikte gerçek hayat ve sosyal medya platformlarında gerçekleştirilme biçimleri kendilerine özgü olarak ayrışmaktadır.

GERÇEK HAYATTA VE SOSYAL MEDYADA STALKLAMAK ARASINDAKİ FARKLAR

Dikizleme, takip etme ve birini markaja alarak onunla ilgili her türlü bilgiye erişme hazzı gerçek hayatta ve sanal ortamda farklılık göstermektedir. Her iki mecra da gözetlenen kişi stalkerın tanıdığı komşusu, arkadaşı, eski kız/erkek arkadaşı, nefret ettiği biri, hoşlandığı biri olabileceği gibi hiç tanımadığı, bir anda dikkatini çektiği sıradan biri veya televizyon ve medyadan gördüğü bir ünlü de olabilir. Gzetlenenin kim olacağı stalkerın ilgi alanına girmesi ve ilişki biçimine göre değişiklik göstermekle birlikte, iki alanda da yapılan stalk eyleminin özünde gözetlenenin gözetleyen için hedef konumunda olması vardır.

Sosyal medyada gerçekleştirilen stalklama, ardında gözetlenenin gizli bir kabulünü de barındırmaktadır. Çünkü gözetlenen gözetlendiğinin farkındadır. Hatta bilinçli olarak kendisini gözetleyen stalker'ı takipte tutmak için izler bırakır. Gözetlenen geri bildirimleri takip ederken kendisi de izleyicilerini izleyen stalker'a dönüşmektedir. Son güncellemelerle birlikte facebook, instagram, whatsapp uygulamalarına getirilen durum özelliği buna örnek olarak verilebilir. Kullanıcı, bu uygulamalar aracılığıyla ağında veya telefonunda kayıtlı kullanıcılara göstermek istediklerini paylaşabilmekte ve kimlerin hangi saatte durum mesajına baktığının geri bildirimini alabilmektedir.

Gerçek hayatta yapılan stalk eylemi ise birini fiziksel olarak gizlice takibe alma, takıntılı bir şekilde o şahsın gölgesi gibi peşinde olma durumu olarak ifade edilebilir. Bu eylem, dikizlenen kişinin bilgisi dışındadır. Gözetlenen gözetlendiğinin farkında değildir. Stalker ise bu saplantılı takipten müthiş bir haz duyar ve stalklama eylemi onun rutini haline gelir. Dikizlenen kişi normal yaşamını sürdürürken stalker onu izlemekten ve ona dair detaylara ulaşmaktan sapkın bir haz alır. Gölgesi haline gelen stalker onun her hareketini gizlice kontrol altına almaya çalışır. Bu durum dikizlenen tarafından fark edildiğinde veya stalker dikizlediği kişiye bunu hissettirdiğinde (isimsiz mektuplar, mesajlar yollaması, fiziksel anlamda özel alanına müdahale etmesi, özel numaradan telefonla rahatsız etmesi vb.) bu durum psikolojik sorunlardan kriminal vakalara kadar varabilen sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. Bu fark ettirilmiş izleme, izlenenin/mağdurun korkmasına, kaygılanmasına, psikolojik sorunlar yaşamasına ve kendisini güvende hissetmemesi gibi duygulara kapılmasına yol açabilmektedir. Stalkerın eylemlerinin yaratabileceği mağduriyetler ise fiziksel şiddet, taciz, darp, tecavüz ve cinayete kadar varabilir.

Mullen ve Pathé (2002), Avustralya'da yaptıkları çalışmalarında, daha önce stalker ile olan ilişkileri bağlamında farklı kategorilerde stalk kurbanları tespit etmişlerdir. Bunlar, daha önce stalker (genellikle erkek) ile duygusal bir ilişki yaşamış olan (genellikle kadın) ve en büyük orandaki kurbanlar olan *eski ilişkiler*; erkek mağdurların büyük bölümünü ve komşu stalklamanın kurbanlarını içeren *sıradan tanıdıklar veya arkadaşlar*; hastaları, müşterileri veya öğrencileri tarafından mağdur edilen sağlık çalışanı, avukat, öğretmen vb. *mesleki bağlantılar*; işveren, işçi veya müşteri olarak çalışma alanında bulunarak stalkerın kurbanı olan *iş yeri bağlantıları*; genellikle kendisinin nasıl stalklandığını bilmeyen ve stalkerı tanımayan *yabancılar*; ve siyasetçilerle sporcuları da içeren, medyada yoğun şekilde görünür olan *ünlüler*'dir.

Sosyal medya ve gerçek hayattaki stalk eylemi karşılaştırıldığında sosyal ağlardaki stalklama eyleminin daha masum bir hal aldığı, burada gerçekleştirilen stalklama eyleminin; merak duygusunun tatmini, kıskançlık, kıyaslama ya da ilgi duyulan kişiye dair enformasyona ulaşarak onunla temasta bulunma fırsatı elde etme gibi amaçlara yönelik olduğunu söylemek mümkündür. Stalker merak ettiği, ilgi duyduğu, kıskandığı, nefret ettiği ya da bilgi sahibi olmak istediği kişiyi facebook, twitter, instagram, snapchat, linkedin, researchgate, academia ve benzeri sosyal ağlar, bloglar ve google üzerinden araştırarak ilgili bilgilere ulaşmaya çalışır. Yoğun bir şekilde kullanıcısı bulunan facebook, instagram, snapchat ve twitter en çok stalklama eyleminin gerçekleştiği sosyal ağlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişi burada kendine ait fotoğraflarını, gittiği yerleri, anlık durumunu sürekli bir şekilde paylaşarak, aslında kendisini takip edebilmesi için stalkera izini bırakır. Bu bilgiler ve profiller herkesin istediği kişiyi bulunduğu yerden bilgisayarı, cep telefonu veya tableti aracılığıyla çok rahat bir şekilde takip etmesine olanak sağlamaktadır.

Bu durum birey için normalleşmiştir. Gerçek hayatta birini izlemek, birinin özel alanına girmek toplumsal yaşamda hoş karşılanmamasına rağmen, sosyal ağlarda birinin profilini incelemek, takip etmek, onunla ilgili özel bilgilere ulaşmak son derece olağan görülmektedir. Bu bağlamda gerçek hayat ve sosyal ağlardaki stalk eylemine dair bir değerlendirme yapıldığında şöyle bir tablo çıkmaktadır:

Gerçek Hayat	Sosyal Ağlar
Fiziksel takip	Sanal takip
Gözetlenen farkında değil / isteği dışında	Gözetlenen gözetlendiğinin farkında / gözetlenmek istiyor / sürekli durum paylaşımı, gittiği mekânlarda etiketlenme / ruh haline ilişkin iletiler paylaşma
Bilinçli teşhir yok	Bilinçli teşhir var
Saplantı / Suç unsuru	Çoğunlukla merak duygusunu tatmin etme / Legal
Sakıncalı / Toplumsal olarak kabul görmeyen	Olağan karşılanan

Tablo 1: Stalk eylemine dair gerçek yaşam ve sanal ortam arasındaki belirgin farklar.

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere sosyal ağlarda gerçekleştirilen stalk eylemi, toplumsal yapı içerisinde normal karşılanan, gözetlenen de gözetlendiğinin farkında olduğu, stalker için yol haritası oluşturduğu hatta gözetlenme esnasında aldığı geribildirimler (fotoğrafa yorum, like vb.) ile haz duyduğu gözlenmektedir. Burada stalklamak eylemini biraz daha genişletip sosyal ağlarda yapılan paylaşımlar ve genel kullanıcılar göz önünde bulundurularak bu değerlendirme yapılmıştır. Bunun nedeni, sosyal ağları kullanan tüm kullanıcıların aslında bu ağları kullanım amacının kendisini, ağı kullanan diğer kullanıcılarla iletişime geçmek ve ilişkiler kurmak adına bir anlamda vitrin haline getirdiği düşüncesidir.

GÖZETLENMENİN HAZZI VE BİREYİN TERCİHLERİ

Beğenilmek, onaylanmak, kabul görmek insanı duygusal anlamda besleyen ve tatmine götüren araçsal doyumlar olarak değerlendirilebilir. Yaşamın her aşamasında sosyalleşme sürecini sürdüren birey, içinde bulunduğu ortamda başkalarıyla ilişki kurarak sosyal hayatını

devam ettirmektedir. Sosyal ağların yaygınlaşmasıyla birlikte, bu sosyalleşme süreci de farklı platformlara taşınmış, sosyal ağlarda yaratılan profiller üzerinden gerçekleşmeye başlamıştır. İçinde bulunulan topluluk tarafından kabul görme, beğenilme, onaylanma vb. etkileşimler de bu ağlar vasıtasıyla sağlanır olmuştur.

Sosyal ağların yoğun kullanılmasının özünde bireyin kendi gerçekliğinden kaçarak, olmayı istediği kişi gibi davranma özgürlüğüne sahip olması ve sanal benini dilediği/hayal ettiği şekilde oluşturarak yeni bir ben var etme çabasının olduğu ileri sürülebilir. Sosyal hayatta duyarsız, özgüveni eksik, yalnız, mutsuz, apolitik ve daha sayabileceğimiz birçok olumsuz olarak da nitelendirilebilecek durumda olan birey, kendi oluşturduğu sanal beni ile gerçekte var olana tam tersi durum ve karakterde bir kişilik/kimlik yaratabilme olanağına sahip olmakta ve bu sanal gerçekliğe kendini kaptırarak gerçek beninden kaçış yaşayabilmektedir. Bu durum da bireyi tatmin duygusunun doruğuna çıkarmaktadır. Bu nedenle birey için sosyal ağlar bağımlılık haline gelmekte ve zamanının büyük çoğunluğunu bilgisayar, tablet, cep telefonu ya da benzer cihazlarla sosyal ağları takip ederek (günde en az birkaç kez; uyumadan önce, uyanır uyanmaz, gün içerisinde facebook, twitter, instagram vb. ağlarda gezinmek, yer bildirimini yapmak) geçirebilmektedir.

Sosyal ağlarda kurulan profiller üzerinden inşa edilen sanal ben, sürekli kendisiyle ilgili bilgiler paylaşarak, ağında bulunan diğer kullanıcılara nasıl bir birey olduğunu, nelerden hoşlandığını, nerelere gittiğini, bir ilişkisi olup olmadığını, gündelik sıkıntı veya mutluluklarını servis ederek stalkerlar için bir yol haritası çizer. Bu paylaşımlar yorum aldığı, paylaşıldığında ve like/beğeni topladığında dikizlenen konumunda olan birey aldığı geribildirimlerle tatmin olur. Bu geribildirimlerin varlığı dikizlenen konumda olan bireyin bu anlamda dikizlendiğinin farkında olduğunu ve bunu istediğini göstermektedir. Bu bağlamda, bireylerin daha çok ilişki kurmak, onay almak ve kabul görmek için daha çok paylaşımda bulunarak, özel hayatlarını tanımadıklarına daha fazla açtıkları iddia edilebilir. Nitekim Goffman'ın (2014) performans/temsil kavramları hatırlanacak olursa; bireyin benliğini çerçeveye koyarak sunduğu, yani gözetlendiğini biliyor olarak kendini bir çerçeveye oturtup, sanal benini oluşturmakta olduğu ve bu sanal beni dışarıya vuran bütün paylaşımların zaten başkaları tarafından takip edildiğinin/gözetlendiğinin farkında olduğu için, görülmesini ve izlenmesini beklediği tüm paylaşımları bu bilinçle seçtiğini/belirlediğini ifade etmek mümkündür.

STALKER VE SOSYAL AĞLAR

Günümüzün sosyal ağ kullanıcılarının her birini bir stalker olarak ifade etmek pek de zorlama bir ifade olmayacaktır. Çünkü sosyal ağda profil oluşturan bir birey, bir şekilde bu ağda bulunan kullanıcılarla ilişki kurma, onlar hakkında bilgi alma ve kendini bu ağda var etme amaçlarından herhangi biri veya birkaçını taşımaktadır. Bütün sosyal ağların özünde kişinin kendisi, işi, ilişkileri, konumu veya anlık durumuna dair paylaşım yapma esası yatmaktadır. Popüler sosyal ağlara baktığımızda (en çok kullanılan, yaygın bilinen) facebook, twitter, instagram, snapchat, swarm, linkedin gibi ağlar öne çıkanlar arasındadır. İçeriklerine baktığımızda çıkış noktaları farklılık gösterse de bütün ağlarda yazı, video, anlık fotoğraf, yer bildirimini vb. paylaşımları yapmak mümkündür. Örneğin facebook'ta ve twitter'da artık canlı yayın yapılabilmektedir ve bu uygulama kullanıcılar tarafından yoğun ilgi görmüştür. Facebook profilini açtığımızda, ağımızda bulunan kullanıcıların çoğunun gündelik hayatın içerisinde hiç de canlı yayın yapacak kadar önemli olmayan anlarını (çocuğu mama yerken, yolda yürürken,

kafede arkadaşlarıyla otururken, evde saçmalarken vb.) canlı yayın olarak kullanıcılarla paylaştıkları gözlenmektedir. Ayrıca akıllı telefonlarda ücretsiz anlık mesajlaşma olanağı sunan bir uygulama olan whatsapp'ın da güncelleme sonrasında uygulamaya eklediği durum paylaşımı özelliği video, fotoğraf ve benzeri iletilerin telefona kayıtlı kullanıcılarla paylaşılmasını ve bu paylaşımı gören kullanıcılara ait bilgilerin, paylaşımı yapan kullanıcıya geribildirimini olanaklı kılmaktadır. Bu durum aslında bireyin stalklanma arzusunun somut örneği olarak da değerlendirilebilir. LinkedIn gibi profesyonel iş ağı olarak ifade edilen ağlarda da son dönemlerde yaygın bir şekilde selfieler, duygusal durum güncellemeleri, doğum gününde alınan hediyeler vb. özel hayata dair paylaşımların yoğunluğu dikkat çekmektedir. Bu durum aslında çıkış amacı farklı olsa bile bütün sosyal ağların bireyin kendini göstermesi veya izleyiciye/takipçiye sunması amacıyla kullanıldığını ortaya koymaktadır. Stalker bu anlamda hiç zorlanmamakta, aksine gözetlenen sunduklarıyla stalkerı sürüklemekte, bağımlı hale getirmekte ve kendisini izlemeye devam etmeye tahrik etmektedir.

sesen
@bsarsindegi

"benle ilgili merak ettiğin bi şey var mı" diyo
yeminle yok ya stalkla buldum hepsini asıl
senin kendinle ilgili merak ettiğin bi şey var
mı

Resim 1: Stalklama eylemi hakkında fikir veren ironik bir sosyal medya paylaşımı.
(<http://ofpof.com/keyif/stalk-yapmanin-dibine-vuran-insanlar>)

Yukarıda bir sosyal ağdan (twitter) alınan durum bildirimini aslında stalklamak ile ilgili özeti içermektedir. Stalker takip ettiği kişiyi kendisinden bile daha çok tanıdığına vurgu yaparken aslında bireyin kendisini ne kadar sunduğunu ve gözetleme eylemiyle ne kadar çok derine inilebileceğini de ifade etmektedir.

Son zamanlarda stalk ile ilgili yapılan bazı araştırmalara bakıldığında; Razvan Nicolescu (2016: 202), sosyal medyanın kendilerini mutsuz ettiğini söyleyen insanların bunun sebeplerini stalk, taciz veya sadakatsiz bir partner konusunda yaşadıkları olumsuz tecrübelerle bağlamakta olduklarını tespit etmiştir. Elisabetta Costa ise Türkiye'nin Güney Doğu'suna dair araştırmasında (2016: 202), bu bölgede yaşayan kadınların, sosyal medyanın eşlerinin kendilerini aldatmalarına olan katkısını artırdığını gözlemlediklerini ortaya koymuştur. Costa ayrıca, sahte profillerin kullanımıyla ilgili sorularına aldığı yanıtların bu gerçeği gizlemeye dönük olduğunu görmüş ve sahte profiller kullanmayı kabul etmenin kişinin itibarına zarar verebileceğinin anlaşıldığını dile getirerek; bir erkek için bunu kabul etmekle, neredeyse kadınları "avlamak" ve "taciz etmek" eylemlerini kabul etmiş olacağını; kadınlar için ise, bir şey sakladığını açıkça beyan etmekten başka bir şey olmadığını ileri sürmektedir. Daniel Miller (2016: 115), bir köyde yaşayanların sosyal medya kullanımı üzerine yaptığı araştırmasında, bir boşanma avukatının sosyal meyanın mahkemelerde güçlü bir kanıt işlevi görebilecek rolünden bahseden sözlerini şöyle aktarılır: "Facebook, olumsuz duygu ve düşüncelere sahip olunan kişilerle ilgili güçlü bir şekilde stalklama, kıskançlık ve saplantılı eğilimlerle ilişkilendirilebilmekte" dir.

EN ÇOK KİMLER STALKLANIYOR?

Stalklamak eyleminin sosyal ağlarla birlikte farklı bir yöne evrildiği; gözetlenenin bilinçli bir servis etme eylemi içerisinde olduğu ve paylaşımlarını özellikle takip edilmek, daha çok takipçi kazanmak ve daha çok like/beğeni almak için yaptığı göz önüne alındığında, aslında stalkerın gizeminin bu anlamda biraz kaybolduğu düşünülebilir. Ancak hala gizlice izlediğimizi sandığımız ve her gün en az birkaç kez sosyal ağlardaki profillerini incelediğimiz kişiler de mevcuttur ve günden güne bunlara yenileri eklenir. Bu durum sosyal ağlarda en çok kim stalklanıyor sorusunu akla getirmektedir. Sosyal ağlardaki stalkla ilgili ekşisözlük, uludağsözlük ve incisözlük gibi gizli kullanıcıların rumuzlarla entry yaptığı platformlara bakıldığında (sözlüklerdeki stalk/stalklamak/stalker entrylerinin en az ilk 30 tanesi) sosyal ağlarda en çok stalklanan kişilerin;

- *eski sevgili,
- *eski sevgilinin yeni sevgilisi,
- *hoşlanılan kız/erkek,
- *rakip olarak görülen kişi (iş/aşk),
- *iş arkadaşları vb.

olduğu görülmektedir. Bu durum stalklama eyleminin temelinde merak duygusunun yattığını göstermektedir. Birey ilgi duyduğu, hakkında bilgi sahibi olmak istediği kişiyi sosyal ağlardaki profili aracılığıyla takibe alarak merakını tatmin etmekte, takip edilen de bu doyumunu sağlayacak paylaşımlarda bulunmaktadır.

SONUÇ

Teknolojinin hızla geliştiği ve sosyal ağların yaşamı her yönüyle sarmaladığı günümüzde sanal dünya çağımızın en etkili iletişim ortamı haline gelmiştir. İnsanlar yüzyüze iletişimle ve gerçek platformlarda kuramadığı ilişkilere ait duygusal ve sosyal eksikliklerini sosyal ağlar aracılığı ile giderme yolunu tercih etmektedir. Sosyal ağların toplumsal yaşamda çok ciddi bir yer kaplaması bütün yaşam alanlarını etkisi altına almış görünmektedir. Bireyin sürekli sosyal ağlar aracılığıyla kendine dair paylaşımlarda bulunması, gündelik yaşam pratiklerinde de ciddi değişimleri beraberinde getirmiştir. Gözetleme, gözetlenme kavramları sanal ilişkiler bağlamında normalleşmiş, insanlar diğerleri ile ilgili malumatları bu sosyal ağlar aracılığı ile öğrenme ve bu ağlar üzerinden ilişki kurarak hem iletişimini hem de varlığını sürdürme eğilimine gitmiştir. Toplumsal yaşamda bireyleri bir araya getiren özel günler, kutlamalar hatta yas dahi bu ağlar aracılığıyla sanal ortama taşınmış durumdadır. Evlenen çiftler düğün davetiyesi basmak yerine bu ağlar aracılığıyla oluşturdukları etkinliklerle insanları düğüne davet ederken, aile bireylerini kaybedenler sosyal ağlar üzerinden süreci paylaşmakta, üzüntüsünü dile getirerek baş sağlığı kabullerini bu ağlar üzerinden almaktadır. Kısaca sosyal hayatta bireyleri bir araya getiren eylemlerin çoğu bu sanal ortamlara da taşınmış durumdadır.

Stalklama bağlamında düşünüldüğünde, bu değişen gündelik yaşam pratiği bir rutin halini almış; bireyler bu eylemi günlük rutinleri içerisine almayı sıradanlaştırarak gerçekleştirmeye başlamıştır. Herkes görülebilir, izlenebilir olduğunu bile bile en mahrem ve özel diyebileceğimiz bilgi ve görüntüleri dâhi paylaşma konusunda çok cesur davranıp, kendine bu sanal ortamda bir sanal ben inşa ederek/benliğini çerçeveleyerek kendisini ağ kullanıcılarına

servis ederek teşhir etmekte ve sosyal ağlardaki geri beslemelerin de katkısıyla kendini tatmin etme yoluna gitmektedir. İnsanlardaki bu paylaşım ve izlenme/beğenilme, kendisi ile ilgili enformasyon yayma ve kendini ifşa etme duygusu bağımlılığa kadar gidebilmektedir. Akıllı cihazlara ve internet bağlantısına sahip bir birey kendini göstermek ve gösterilene izlemek için kendini sanal dünyanın akışına bırakma eğilimi gösterebilmektedir.

Bütün sosyal ilişkilerini sanal ağlar aracılığıyla gerçekleştirme eğilimi bireyleri kendi gerçekliklerinden uzaklaştırmakta ve davranışsal anlamda da farklı eylemlerin ortaya çıkmasına zemin oluşturmaktadır. Bu sanal dünya içerisinde yeni bir yaşam alanı bulan birey, kimliğini de bu sanal dünyaya uygun olarak inşa etmekte; ideal olarak gördüğü kişiliğe bürünerek varlığını sürdürürken, ilgi alanına giren herkese dair bilgiye ulaşmak için de bulunduğu ortamın nimetlerinden yararlanmaktadır. Bu dünya, onu gerçekliğinden uzaklaştırarak burada yaratılmış olan sanal gerçekliğe daha da yaklaştırmaktadır. Sonuç itibarıyla sosyal ağ kullanımı ve sosyal ağ paylaşımları ile bu ağlarda yapılan stalklama eylemi, bu bağlamda bir zincirin halkaları gibi kenetlenmiş durumdadır. Ağdaki birey, özünde paylaşımında bulunmak, ilişki kurmak, göstermek ve gösterilene almak için bu platformu kullanmakta, oluşturmuş olduğu ideal karakteri *sanal beni* içerisinde çerçeveleyerek, paylaşımlarını bu ben üzerinden gerçekleştirmektedir. Stalker, bu kavramsallaştırma üzerinden, ilgi alanına giren avı dikizleyerek onun ideal karakteri olarak oluşturduğu sanal benine dair enformasyonları alır. Benliğin bırakılan bu sanal izini takip ederek hedefine ulaşmaya çalışır ve ulaştığı bilgilerle merak duygusunu tatmin ederek kendini gerçekleştirir. Bu bağlamda, her sosyal medya kullanıcısı ağında yer alan diğer kullanıcılarla etkileşime girdiği ve kendisine gösterilene aldığı için, farkında olsun ya da olmasın, bir düzeyde sanal benliklerin izini sürüyor demektir.

KAYNAKÇA

- GOFFMAN, Erving (2014). *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu*. Çev: Barış Cezar. İstanbul: Metis Yayınları.
- HITCHCOCK, Jane A (2006). *Net Crimes & Misdemeanors: Outmaneuvering Web Spammers, Stalkers, and Con Artists*. New Jersey: Information Today, Inc.
- MILLER, Daniel (2016). *Social Media in an English Village*. London: UCL Press.
- MILLER, Daniel - COSTA, Elisabetta - HAYNES, Nell McDONALD, Tom – NICOLESCU, Razvan. - SINANAN, Jolynna - SPYER, Juliano - VENKATRAMAN, Shriram - WANG, Xinjuan (2016). *How the World Changed Social Media*. London: UCL Press.
- MULLEN, Paul E – PATHÉ, Michele (2002). Stalking. *Crime and Justice*. Vol: 29, 273-318. doi:10.1086/652222.
- NIEDZVIECKI, Hal (2010). *Dikizleme Günlüğü*. Çev: Gökçe Gündüz. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Dictionarist. “Stalk” için çeviriler, stalk ne demek? <http://tr.dictionarist.com/stalk>. Erişim Tarihi: 2 Ocak 2017
- English Oxford Living Dictionaries. Oxford Dictionaries. <https://en.oxforddictionaries.com/definition/cyberstalking>. Erişim Tarihi: 2 Ocak 2017

English Oxford Living Dictionaries. Oxford Dictionaries.
<https://en.oxforddictionaries.com/definition/stalk>. Erişim Tarihi: 2 Ocak 2017

STALKINC (2011). Cyberstalking. <http://www.stalkingriskprofile.com/victim-support/cyberstalking>. Erişim Tarihi: 3 Ocak 2017

STALKINC (2011). What is stalking?. <https://www.stalkingriskprofile.com/what-is-stalking>. Erişim Tarihi: 3 Ocak 2017

Fotoğraflar:

<http://ofpof.com/keyif/stalk-yapmanin-dibine-vuran-insanlar>